

עבודת הימים הנוראים

על פי משנתו של
הגאון רבי אברהם ישעיהו הבר זצ"ל

סידרה של וועדים שנמסדו בישיבת נתיבות חכמה
שמיציגה לפני המבקש הדרכות ברורות ומעשיות
להתעלות בימי אלול והימים הנוראים

נערך מתוך הקלטות
אלול ה'תשפב

ניתן להשיג:

במודיעין עילית
קאלשין
מסילת יוסף 21
089790631

בירושלים
הבר
0504134002

עיצוב ועימוד:

מלאכת פאר | 0527178472
m.p.0527178472@gmail.com

הקדמה

זכיתי.

זכיתי להיות במחיצתו של רבינו זצ"ל.

אבל לא זכיתי להיות במחיצתו באלול ובימים נוראים.

זכיתי לתרום כליה, ובזכות זה זכיתי להכיר יהודי יקר מאד, עובד השם בכל נפשו ולבבו, אהוב למקום ואהוב לבריות - הגאון רבי אברהם ישעיהו הבר זצ"ל. אבל כמעט כל ההיכירות שלי עמו היה סביב הנושא של תרומת כליות. רק אחרי שהוא נפטר לדאבון לבינו, נודע לי שיש הקלטות של שיחות שהוא מסר בענין אלול וימים נוראים.

כאשר שמעתי את השיחות הרגשתי שקיבלתי איזו טעימה מלהיות במחיצתו בימים אלו. אני מקנא באלו שבאמת זכו לראות אותו בעבודתו. אפילו הטעימה שקיבלתי הצליחה לרומם אותי.

כאשר רבינו היה נפרד ממני, הוא היה רגיל לברך אותי שאזכה להרבות כבוד שמים. אני תפילה שבהפצת קונטרס זה ברבים ברכתו תתקיים.

(יש בידי גם הקלטות מוועדים שרבינו מסר לחתנים. אני מקוה שבקרוב הרבים יזכו ליהנות גם מהם. מי שיש לו הקלטות משיעורים או שיחות שרבינו מסר, אבקש מאד שתצרו עמי קשר במייל questions631@gmail.com).

תוכן העניינים

הקדמה מהרב צבי הבר שליט"א	ז
עבודתינו באלול	ט
שיחה מלילה הראשון של סליחות	יז
כמה ענינים מעשיים של הדרכה לר"ה עצמו	כו
הכנות מעשיות ליו"כ	לד
ביטחון	מא

הקדמה מהרב צבי הבר שליט"א

אביו של הרב אברהם ישעיהו הבר זצ"ל

אחים יקרים,

יותר מאלף ושלוש מאות יהודים זכו לקדש שם שמים באופן יחודי ונשגב ביותר, בקיימם בגופם מצוות 'לא תעמוד על דם רעך', מצוות 'והלכת בדרכיו...' ומצוות 'ואהבת לרעך כמוך' ועוד, בעשותם מעשה אמיץ שאין כמוהו.

נכנסו בריאים לחדר ניתוחים וביקשו מהרופאים: "פתחו את ביטני קיצרו וטלו כליה אחת מכילייתי כדי להחיות בה יהודי חולה."

מעשה גבורה עילאי כזה מרעיד עולמות, ומלאכי מעלה בודאי מלמדים זכות על עם ישראל בעת משפט, באמרו: 'ראו בריה זו, נפש יהודית קדושה, אשר מוסר עצמו וחלק מגופו כדי לקיים מצוות הבורא!!!'

לא סוד הוא, כי ההתעוררות למגמה נפלאה המסירות הזו וסלילת הדרך לביצועה, הם פרי מחשבתו, תושייתו ופעולתו של יקירנו הרב אברהם ישעיהו הבר זצ"ל.

בחכמה רבה ומסירות אין קץ הוכיח כי אפשר להצית אש קודש בלב יהודים ולהביאם גם להקרבת חלק מגופם למען עשות רצון ה'.

במה התברך יקירנו רבי שעיה האהוב, ובאלו כוחות הצטיין אשר בהם הצליח להבקיע כל מחיצה, להתמזג עם כל לב ולחולל מהפך אדיר במחשבתם ודרך חייהם של רבים.

ראשית - אהבת הבריות. אהבה טבעית ואמתית לכל נפש ישראלית, ללא גבול. אפילו לרחוקים. אהבה, הוקרה והערכה כנים. שגור היה על לשונו: 'אני אוהב את האדם, למרות שאני שונא את מעשיו!'

שנית - ענווה. לא היה מתנשא על הבריות, והיה מתייחס כשווה אל שווה. ובזה נפתחו אליו הלבבות, הדדית.

עבודת הימים הנוראים

שלישית - היה 'צמא צימאון' בלתי נשלט לעשות טוב לאנשים. בפוגשו אדם נדלקה אצלו נורה: 'במה יכול אני לעזור לאיש זה', 'במה אוכל להנעים לו...'

וכמים פנים אל פנים, והאדם שעמו נפגש פיתח גם הוא רגשות כאלה ואז החלה הזרימה מלב אל לב.

כך היה גם בישיבה, יחסו לתלמיד היה כאל בן. היה אוהב, פתוח, חפץ לעזור, טבעי ובגובה העיניים, ולכן הדברים זרמו מלב אל לב ועשו השפעתם הברוכה והמיטבית, על הצד הטוב ביותר.

השיחות אשר תומללו בזה, הן נאמנות למקור ללא כל שינוי. אף בלי תיקוני לשון. הן עשירות בדוגמאות מהחיים היום יומיים, בהן המלצות לשאיפות ברות השגה, אשר הן בהשיג ידנו. ונאמרו בלשון פשוטה, טבעית ואמתית! ובזה גדולתן! הן אוצר בלום למבקשים להתעלות ומעיין חי ובלתי נדלה לרמי"ם צעירים.

עבודתינו באלול

פעם קרה אירוע מצער מאד. היה אברך שהיה לו קשר ידידות עם בחור. אותו אברך יצא לטיול משפחתי, והציע לצרף אותו לטיול. אביו לא רצה כי הוא פחד מסכנות שבטיולים כאלו. האברך שכנע אותו לשלוח את הבן והבטיח שהוא יהיה זהיר. בסופו של דבר אביו השתכנע לשלוח את בנו - וזו היתה הפעם אחרונה שהוא ראה את בנו.

כולם שמעו על המקרה ונזדעזעו. מה שעבר לי בראש היה - כמה צריך להיות עוצמת החרטה של האברך שלקח אותו לטיול. בטח הוא אומר לעצמו - מה הייתי צריך את זה? למה שכנעתי את אביו? גם אביו בטח אכול חרטה, אבל נדמה לי שהחרטה של מי שלקח אותו הוא אפילו יותר.

היה מקרה אחר שאני מכיר מלפני שנים - אשה שנתקעה באמצע הכנת עוגה ללא אבקת אפייה. היא ביקשה מבתה של שכנתה לרדת לקנות מהמכולת. הילדה הלכה, עברה את הכביש, ופגע בה רכב והיא נהרגה במקום. אותה אשה כמעט השתבשה דעתה עליה מרוב חרטה על זה שהיא בקשה מהילדה ללכת בשבילה.

כל פעם שאני מנסה בימי אלול ועשי"ת לצייר לעצמי חרטה - אני חושב על מקרים כאלו להבין העוצמה של חרטה. כולנו מכירים חרטה בסיסית. לדוגמא אם אכלתי סוכרייה ללא הכשר טוב, הרי ההנאה עברה מהעולם, ולא נשאר לי ממנו אלא העבירה. (כמובן שזה רק משל - אנחנו כאן לא נכשלים באכילה לא כשרה - אבל יש לנו את הענינים שאנחנו נכשלים בהם ולא נוהגים כראוי, לדוגמא בהסתכלות או דברים כאלו.) ההנאה חלפה ונשאר לנו רק העבירה. זה חרטה בסיסית. עוצמה של חרטה היא כבר מעלה גדולה.

תשובה רגשית ותשובה שכלית

נסביר עכשיו ענין בתשובה שלא מרבים לדבר עליו בישיבות - הוא קצת ברמה יותר גבוהה.

עבודת הימים הנוראים

כולם יודעים חלקי התשובה - חרטה, קבלה על העתיד, וידוי.

החידוש בתשובה הוא שהאדם יכול לתקן את העבר. מה שאדם משתפר לעתיד אינו תשובה, אלא שהוא מתחיל לקיים חובותיו כראוי. כלומר, אם עד עכשיו הוא ביטל תורה והוא החליט להשתפר ולהתחיל להתמיד יותר - זה לא תשובה, אלא שהוא מתחיל לקיים חובת תלמוד תורה כמו שצריך. אם הוא זייף בברכות - שלא כיון או שלא נהג כהלכה לגבי שינוי מקום וכדומה והוא מתחיל לעשות כהוגן, זה לא תשובה, אלא שהוא מתחיל מעכשיו לעשות כדין. תשובה זה לתקן את העבר.

הרמב"ם בפ"ב תשובה ה"ב כותב ומה היא התשובה, שיעזב החוטא חטאו ויסרנו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד. אח"כ כותב הרמב"ם וכן יתנחם על שעבר. היינו - עזיבת החטא, קבלה לעתיד ואח"כ חרטה.

בפ"א ה"א הרמב"ם כותב שהוא מתודה ואומר הרי ניחמתי ובשתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה. כאן כתב שחרטה קודמת לקבלה לעתיד.

מה הביאור בזה. נסביר את הענין, ובזה נבין עבודתנו בימים אלו, ונבין תשובה ביתר עומק ממה שהבנו עד עכשיו.

יש שני סוגים של תשובה. יש סוג שמגיע ממיאוס של החטא. לדוגמא אם האדם נכשל בחטא גועלי, או לדוגמא שפגע מאד באחר, או שפיטרו מישהו מעבודה שלו בגללו. במקרים כאלו קורה שאדם נמאס מעצמו ממה שהוא עשה. זה לפעמים מביא אותו לרצון גדול לחזור. בפרט בדור שלנו, יש בעלי תשובה שהגיעו למדריגות שפלות מאד, וזה מביא אותם לרצון גדול לחזור. לעומת זה, אנשים שהעבירות שלהם הם יותר סבירים (אם אפשר לקרא לעבירה דבר סביר) הם מסתדרים עם עצמם.

במצב שהוא נמאס מהעבירה שהוא עשה, החרטה מתפרצת, בדומה למקרים שתיארנו מקודם. הוא מרגיש חרטה עוצמתית, שהוא רוצה לקרוע את העור מעצמותיו. זוהי תשובה רגשית.

יש גם תשובה שכלית, רגועה וחשיבתית. אדם מתבונן בעצמו ומבין שהוא יכול, וצריך, לעשות יותר מעצמו. הוא חושב בשביל מה אני עובר כל ה'נווה התלאות' הזה להיות בינוני כזה. הוא מבין שהוא צריך לשפר דרכיו.

בכל אחד מאיתנו, יש את שני הענינים האלו.

עכשיו נבין את הרמב"ם. התשובה שהיא מתוך חרטה עצומה, אינה צריכה שהוא יקדים עזיבת החטא, כי מעצמו יש את עזיבת החטא. הוא מתחיל עם חרטה ואינו צריך קבלה, כי מונח בתשובה שלו הקבלה על העתיד. לכן כשהוא מתודה הוא מקדים את החרטה לעזיבת החטא, שהרי החרטה הביא את עזיבת החטא. משא"כ מי שחוזר בתשובה שכלית צריך קודם להחליט שהוא משנה את דרכיו, ורק אח"כ הוא יכול להמשיך בדרכי התשובה ולהגיע לחרטה.

בשבילי אישית, דוגמא לחרטה שכלית היה להתבונן בקטע הזה - 'זכור את הראשונים אשר היו לפנינו שכל אהבתם וחמדתם ושמחתם כבר עברה, ומקבלים על זה דינים מרובים.' זה קטע שכתוב באגרת הגר"א שהוא הכי מעורר אותי לתשובה.

לדוגמא, אני הלכתי אלפי פעמים על רחוב גבעת שאול בדרכי לכולל. במשך הזמן היו לי על רחוב זה כל מיני מחשבות והסתכלויות וכו'. אולי היה לי הנאה מזה באותו רגע. אבל ההנאה הזו הרי כבר עברה מזמן, ונשאר רק רישום פלילי בשמים על העבירה הזו. ההתבוננות הזו מביא אדם לידי חרטה על כל העבירות שהם בשביל הנאות חולפות.

למה אני זוכר הקטע הזה כל כך טוב? פעם כשהייתי בחור בישיבת פוניבז לקחתי דף ועט וכתבתי קטע זה ליד המיטה שלי, והייתי מסתכל עליו, והייתי חושב לעצמי איך שלפני נשכב על מיטה זו בחור אחר, ולפני ארבעים שנה בחור אחר - ואיפה ההנאה שלהם עכשיו. זה היה בשבילי מקור ליראת שמים כשהייתי בישיבה.

* הרב זצ"ל היה מכנה את העולם 'נווה התלאות'. כונתו בזה הוא שהקב"ה שם אותנו בעולם שנעבור בו תלאות שונות ודוקא עי"ז נגדל ונגיע למדרגות יותר גבוהות.

עבודת הימים הנוראים

אדם שעשה על חבריו איזה תחכום לפני שנים והרויח ממנו מאה שקלים, איפה הם עכשיו. הם כבר עברו, הוא כבר קבור, או שהוא בבית אבות ולא נהנה כלום מהם.

נסכם - יש תשובה מהרגש ויש תשובה שכלית. תשובה רגשית לא חייבת קבלה על העתיד אלא מתחילה עם חרטה ווידוי. תשובה שכלית צריכה להתחיל עם קבלה על העתיד, ואח"כ לעורר בעצמו את החרטה.

להגיע לתשובה רגשית על ידי שחיים ברמה גבוהה יותר של קדושה

מה שיוצא לנו מזה למעשה הוא שצריכים לחפש דרך להגביר בעצמינו החרטה העוצמתית מהעבירות שעשינו.

מה גורם לנו תחושת מיאוס מהעבירות? חיים ברמה יותר גבוהה של קדושה.

הרי עבירה גוררת עבירה, ומקשה את תחושת המיאוס מעבירות. א"כ צריכים להעלות את הרמה שלנו באופן כללי, לחיות באטמוספירה יותר טהורה. בחודש זה צריך שילמד קצת יותר בהתמדה, ולהקפיד יותר בברכות, ולהתרחק מדיבורים אסורים. אלול הוא לא כמו בכל השנה. אדם צריך להעלות את רמת הקדושה שלו, וזה מגביר אצלו תחושת המיאוס מעבירות.

יש בזה שני מישורים. אדם צריך להכניס לבית מודעות לזה שאלול זה לא זמן רגיל כמו כל השנה. לא כל מה שעושים במשך השנה מתאים לאלול. מוטל על האיש להכניס את האוירה הזו לבית - אוירה של אלול. האישה פחות חשה את חודש אלול. מי שהיא מוֹרָה - יותר נזכרת בזה. אני יודע מחברות של אשתי שאומרות לה - את כבר חודש מדברת עם הבנות על ההכנות לר"ה. אני עסוקה עם בקבוקים ומטרנה וכו'. הבעל צריך להכניס לבית אטמוספירה אלולית.

איך עושים את זה? הוא צריך לדבר בבית על חיזוקים שצריכים לעשות, ועל דברים שלא עושים עכשיו בגלל שהוא אלול.

החיזוקים של אלול - אע"פ שידוע שלא יחזיקו למשך השנה, בכל זאת הם חשובים כי האדם חי עכשיו במצב של יותר קדושה, וממילא יגיע יותר קל לתשובה רגשית שדיברנו עליו.

יש עוד תועלת בחיזוקים של אלול. כמה שאדם מרומם עצמו באלול, כשהוא יורד במשך השנה הוא יישאר יותר מרומם. אילו לא היה עולה באלול, במשך השנה הוא היה יורד יותר ויותר. הימים נוראים שומרים עלינו שלא נרד יותר מדי.

ממשילים את זה לספינת דייג, שיש עליו הרבה ספינות קטנות, ובכל יום הספינות הקטנות מתפזרות לדוג, ובלילה חוזרות לספינה הגדולה. היה אחד שהציע שיישארו במים במשך הלילה, וככה יחסכו את כל הזמן שנדרש כדי לאסוף אותם בכל יום. אמרו לו שבמשך כל יום הספינות הקטנות מתרחקות קצת מהספינה הגדולה, אבל לא מספיקות להתרחק מדי הרבה, ולכן מצליחים למצוא אותם בלילה. אבל אם לא יאספו אותם בכל לילה, יתרחקו כל כך עד שלא יהיה אפשר למצוא אותם. כמו כן, אילו לא היו לנו ימים נוראים אלא רק פעם אחת לכמה שנים, לא היינו מצליחים כלל לעשות תשובה. עכשיו שבכל שנה אנחנו מתחזקים באלול ועולים במדרגה שאנחנו מצליחים להגיע אליו, אנחנו נשארים במשך השנה במדרגה יותר גבוהה.

אני גדלתי בבית שאבא שלי ארבע ימים בשנה היה בתענית דיבור - ר"ה יו"כ ותשעה באב. זה הכניס לבית אוירה מאד רצינית - הרי אבא לא מדבר עכשיו. אני השקעתי המון להכניס אוירה של אלול לבית. חוזרים מבית כנסת בשבת מברכים אלול - מדברים על זה שפעם היה פְּלָצוֹת. עכשיו אין פלצות, אבל בכל זאת חשוב לדבר על זה. (חשוב שלא יהיה בסגנון של בדיחה, אלא שאיפה אמיתית להגיע למה שאנחנו יכולים להגיע.) צריך שיהיה מורגש בבית שעכשיו אנחנו בימים יותר מחוזקים.

(דרך אגב, אין דבר שיותר מחבר הזוגיות מאשר כשהבעל מהווה השראה של רוממות רוחניות בבית. בעל שעושה את זה משתדרג ערכו בעיני אשתו באופן מאד משמעותי, והקשר ביניהם מתעצם והולך. יש לנו בעיה אמיתית בענין זה בדור שלנו. אברכים לומדים בעיקר בכולל. בבית הם מסתכלים בעיתון, משתעשעים, ואולי מדברים לשוב"ר. האישה רואה בעלה רק בבית. היא לא

עבודת הימים הנוראים

יודעת איזה סברא יפה הוא אמר הבוקר לחלק בין הקצות לנתיבות, והיא לא תבין גם אם יספר לה. זה באמת בעיה, ערכו של הבעל בעיני אשתו הוא מאד חשוב. בלי הערכה אין אהבה, ואין סמכות, וחסרים הרבה דברים בבית. האישה צריכה לראות את בעלה כמנהיג רוחני. אין זמן יותר טוב בשנה מחודש זה להתוות רוממות רוחנית.)

חיזוקים קטנים מכניסים לבית אוירה מרוממת. הגעתי למסקנא שאוירה בבית יותר חשובה ממעשים בפועל.

היה לי מקרה עם שכן שהכרתי. הוא ירא שמים גדול, והיה משקיע הרבה בחינוך ילדיו. המעשה היה שכן שלו רצה להשתתף בהלויותו של ר' אלישיב זצ"ל. אשתו אמרה, יש לו חיידר מחר, ואם ילך הוא יהיה עיף - ולכן הוא לא הלך. אני כעסתי. למה כעסתי? אמרתי לו - מאה שנים של שיחות ולימוד מוסר לא יהיה שווה להרגשת הכבוד התורה שהוא יקבל מלהשתתף בהלוית ר' אלישיב. צריכים לשים לב לענין הזה, לחנך על ידי שמכניסים הרגשות נכונות.

כל השנים השתדלתי שאשתי תהיה בבית כנסת לתפילות של ימים נוראים. מה לא עשיתי. אם היו לנו ילדים בבית היינו לוקחים שמרטפית. הייתי קונה לה מקום טוב בבית כנסת, שתשמע טוב את התפילות, שתהיה שותפה להרגשות של הימים נוראים. אפילו שאומרים שהתפקיד של האשה הוא לשמור על הילדים וכו' - יכול להיות נכון, אבל למעשה מפסידים שלא יהיו לה ההרגשות המרוממות של תפילת ימים נוראים.

אבא שלי היה הופך את העולם שיהיו לנו מקומות בישיבת פוניבז' לימים נוראים. אבא שלי השקיע אלפי שקלים כדי לקבל מקומות שם - כי יש עוצמה לתפילה בישיבה, להיות חלק מה'אמן יהא שמיה רבה' בישיבה, וכו'.

אני לא יכול להגיד דבר שווה לכולכם איך להכניס את האוירה לבית. לאחד מתאים איזה ניגון שישיר בשולחן שבת, ואחד בדיבורים, אחד מחומרות שינהיג שיקפידו בהם באלול. אפילו שזה זמני, זה מעלה את הרמה לתקופה זו, וזה מביא לידי תשובה רגשית.

להגביר השאיפות לרוחניות

יש עוד ענין שצריכים לדבר עליו ביחס למה שצריכים לעשות באלול. אני לא מדבר כאן עם אנשים שצריכים לעשות תשובה על עבירות גדולות. אבל יש לנו צורך לעשות תשובה על 'השקפת החיים'. אנחנו נמצאים בעולם ויש לנו תפקיד. התפקיד שלנו הוא להביא את העולם לתיקונו, ובנוסף אחר - למצב של 'והופע בהדר גאון עוזיך'. אנחנו חיילים בכירים בצבא הזה של 'והופע הדר גאון עוזיך'. יש בצבא הזה חיילים פשוטים - הגוים - שלהם מספיק אמונה בסיסית. ויש עם ישראל, חיילים הרבה יותר בכירים. והכי חשובים - ממש בחוד החנית - הם אברכים בני תורה, שהם ממש מבחר המין האנושי. אברך שבמקום לדאוג לעוה"ז שלו יושב ולומד, הוא ממש מבחר המין האנושי.

אנחנו צריכים להגביר שאיפות. כל אחד כאן צריך לשאוף למלא עצמו בתורה ויראת שמים עד שיוכל ללמד לאחרים. כל אחד כאן יכול להקים ישיבה שמפיצה אור של תורה ויראת שמים ומעשים טובים בעולם.

נכון, מספיק שאברך ילמוד כל החיים, אבל הוא חייב ללמוד באופן שהוא מקרין לסביבה שלו. אברך שלומד ברצינות כל החיים, בסוף הוא מאיר על כל הסביבה. אני מכיר אנשים כאלו, ואין לתאר כמה אור הם מפיצים בעולם.

ענין מרכזי שאברך בן תורה צריך לעשות בימים אלו הוא שיש לשבת, לדבר עם האישה על השאיפות הביתיות. גם לשבת עם עצמו לגבי השאיפות שלו. (אפשר לדבר עם אשתו גם על זה, אבל הענין הוא להעצים את השאיפות האישיות שלך).

המגמה צריך להיות להקטין השאיפות וחלומות על עוה"ז, דהיינו הרצון להסתדר בחיים מצד פרנסה ודירה וכל הענינים האלו, ולהגביר השאיפות הרוחניות. שישאף להגיע למצב שהוא מקרין תורה ויראת שמים.

להשתפר בכיבוד אב ואם

אחד מהדברים החשובים לעשות כזוג - יש שמקבלים ענין זה לאלול ויש שמקבלים לכל השנה - זה לשוחח עם האישה על זה שמקבלים על עצמינו שמתחזקים בכיבוד אב ואם. גדלנו במצב שהאבא ואמא משרתים אותנו. (זה

עבודת הימים הנוראים

מזעזע כשחושבים על זה - הרי הבנים של ר' אלישיב היו מבקשים ממנו שיעשה להם דברים. לנו זה מזעזע כי הוא הרי ר' אלישיב, אבל להם הוא היה אבא. אנחנו רגילים לבקש מאבא ואמא לעשות לנו כל מיני דברים כי ככה זה התחיל כשהיינו ילדים, ואנחנו ממשיכים להתייחס אליהם ככה. זה נוגע לאיך שמבקשים מהם דברים, וגם לאיך שמדברים אליהם, ומתווכחים איתם. לדוגמא, אומרים "אמא, למה עשית כך וכך". זה לא מתאים לנו עכשיו שכבר גדלנו. יש לסכם עם האישה שאנחנו מתחזקים בכיבוד הורים. להגביר ההערכה כלפיהם, ולדבר אליהם בדרך ארץ. (ולא לדבר לאישה על הוריה, אלא להיפוך להוסיף הערכה כלפיהם). אלו שעשו את זה, זה הביא רוממות לבית - זה מביא ברכה גדולה לבית.

לסיכום - צריכים לעשות בבית אוירה של אלול - שיש דברים שלא עושים באלול.

צריכים ליתן לאישה אפשרות לחוות הרגשות של ימים נוראים. (לפעמים דוקא הדברים שיוצאים מן השגרה - כגון ללכת לסליחות באמצע הלילה - תורמים יותר לרגשות של הימים נוראים.)

לחזק את ההשקפה בבית - לדבר על השאיפות לגדול.

יש לדבר על מה שכתב ר' ישראל סלנטר, שבזמן התקיעות אדם ובני ביתו עומדים בסכנה גדולה ונגזר עליו מה שיהיה בשנה הקרובה. (כתוב בהלכה שאם מכר שדה שהיה זרוע מלפפונים ואמר ללוקח שהוא זרוע עגבניות, הלוקח יכול לטעון שהוא התפלל להצליח במלפפונים. זה טענה בחושן משפט.) זה ממחיש לנו איך שבר"ה הכל נגזר.

יש ללמוד בכל יום - חוץ מסדרי הכולל - שלושה דפי גמרא. (בלי רש"י.)

בדברים אלו אנחנו נכין את עצמינו באלול לקראת הימים נוראים.

שיחה מלילה הראשון של סליחות

ראש השנה הוא יום שבו לכאורה ראוי לא להתבלט - אני תמיד מעדיף לא להיות ש"ץ. אני הרבה יותר מהר מתרצה להיות ש"ץ ביו"כ. רק כשאין ברירה כי צריכים אותי לש"ץ, אני מסכים להיות ש"ץ בר"ה. לא שזה עוזר הרבה כי כל אחד עובר לפניו כבני מרון, אבל בכל זאת צריכים לנסות לא להתבלט.

להכנס לראש השנה עם הרגשה של בושה והכרת הטוב

אני רוצה להקדים לכם סיפור רב עוצמה.

התקשרה אלי בחורה כבת 24 מאשקלון. היא סיפרה לי שקוראים לה אפרת, והיא יתומה מאביה ומאמה. אין לה משפחה כלל, חוץ מאח, שקוראים לו משה. משה היה זקוק להשתלת כליה. היא התמסרה מאד להביא את כל המסמכים הנצרכים, והפצירה בי הרבה פעמים לקדם את הענינים. בסוף הצלחתי למצוא לו תורם, ונקבע תאריך להשתלה. ביום של ההשתלה תמיד יש איזה מתח שהכל יעבור בשלום, והרמתי טלפון לאשתו של משה לשמוע ממנה שהוא יצא בשלום מהניתוח. היא לא הרימה לי, אז התקשרתי לאפרת לשאול אותה. היא ענתה לטלפון, אבל לא הבינה למה אני שואל עכשיו בשלומו של משה. התברר שהיא לא ידעה שההשתלה התקיימה. התפלאתי באזניה איך זה יתכן שהיא לא ידעה מההשתלה. היא היתה נבוכה, והודתה לי שמשה לא מדבר איתה. היא הסבירה שלמשה יש הרבה טענות עליה מכל מיני סיבות. כל מה שהיא דאגה בשבילו היה מאחורי גבו כי הוא הנשמה היחידה של משפחה שיש לה בעולם, אבל הוא לא מדבר איתה.

הייתי המום. גם כעסתי. אמרתי לה שאני נעלב בשבילה.

למחרת משה התקשר אלי. הוא אמר לי "תודה רבה, אני כ"כ מודה לך על הכל..." קטעתי אותו ואמרתי לו, "משה, מונך אני לא רוצה לקבל תודה". הוא שאל "מה קרה? מה עשיתי?" עניתי לו, "קודם תתאושש מהניתוח, אח"כ נדבר." כעבור כמה שעות הוא חוזר אלי ואומר "הרב, זהו - התאוששתי. תגיד לי מה עשיתי." אמרתי

עבודת הימים הנוראים

לו "אתמול נעלבתי מומך, בשביל אפרת. אתה יודע כמה היא טרחה בשבילך. כל ההשתלה הזו היתה בזכותה. זה הכרת הטוב שלך כלפיה?" הוא התחיל להגיד "הרב אתה לא יודע מה היא עשתה לי..." אמרתי לו "משה, אני לא מתערב לך בחיים. אבל מומך אני לא רוצה לקבל תודה. אם אתה רוצה להכיר לי טובה, ובאמת טרחת בשבילך המון, תשלים עם אפרת. אבל עכשיו אני לא רוצה לקבל מומך תודה." סגרתי לו את הטלפון.

כעבור חצי שעה קיבלתי טלפון מאפרת. היא היתה מרוגשת, ואמרה לי "הרב, החזרת לי את האח שלי." אחרי שבוע היא התקשרה לספר שעכשיו יש ביניהם קשר יותר קרוב ממה שהיה להם אי פעם. כעבור זמן מה פגשתי אותם, והיה ביניהם באמת קירבה גדולה, ממש יוצא דופן. בשיחה שהיה לי איתו הוא הסביר לי שמה שהביא אותו לעשות כזה תפנית - היה רגש הבושה. כאשר הוא שמע כמה היא עשתה בשבילו הוא הרגיש כאילו הוא מת מבושה. זה הביא אותו לשנות לגמרי היחס שלו כלפיה.

כאשר ר' חיים וולאז'נר היה דורש לפני הסליחות, הוא היה מתחיל עם מה שאומרים בסליחות 'אלוקי בושתי וגם נכלמתי להרים פני אליך'. הוא היה מתאר קצת כמה אנחנו חייבים לרבש"ע על כל הטובות שהוא עושה לנו, ולעומת זה מה שאנחנו לא הולכים בדרך שצריכים ללכת - והוא היה מתעלף. היו מעירים אותו והוא היה עוד פעם מתעלף. אז הוא היה ממשיך קצת.

כלומר, היה מתעלף - מהבושה.

אם נתבונן קצת על כל מה שהקב"ה עשה לנו במשך השנה לעומת מה שאנחנו עשינו בשבילו - כלומר כמה פעמים התאמצנו ביותר בשביל קיום מצוה וכדומה - היה ראוי להתעלף מבושה.

פעם דיברתי עם מו"ר הגר"ח פרידלנדר זצ"ל - אמרתי לו "הרב אומר דברים כ"כ נשגבים. אני איש קטן. אני צריך שהרב יגיד לי מה עושים למעשה." הוא אמר לי שכמובן שזה אישי - אבל יש מהלך מאוד מיוחד. המחשבה הראשונה שנדרש מבן אדם בתחילת ליל ר"ה הוא - שתגיד תודה על השנה שעברה. כל אחד קיבל המון דברים במשך השנה, ועכשיו הוא צריך להרגיש כמה הוא מכיר טוב על הכל.

משום מה הענין הזה לא הוזכר בשום מקום - שיתחיל את הר"ה עם הרגשת הודאה על השנה שעברה. היא פתיחה חשובה להמשך הדברים שצריך לעשות בר"ה.

שתי בחינות של דין בראש השנה

עכשיו נגדיר איזה הרגשות צריכים להרגיש בר"ה, ובכל התקופה - סליחות, עשרת ימי תשובה, וכו'.

הקב"ה ברא את העולם. ר' חיים וולאז'ין (בנפש החיים ש"א פ"ב) ביאר שבניגוד לכל יצרן, שאחרי שהוא יצר את יצירתו אין לו קשר אליו, הקב"ה ממשיך להוות את העולם - וכל קיומו של העולם הוא אך ורק מכח שהקב"ה ממשיך להוות אותו. הדברים פשוטים ואין לנו עכשיו זמן להביא את הפסוקים ואת המקורות, רק להעמיד את הדברים עצמם.

כלומר - השולחן שעומד כאן - הקב"ה ממשיך להוות אותו בכל רגע ממש.

הקב"ה חילק את השגחתו על העולם לשני סוגי השגחות. הראשון השגחה המינית, והשני השגחה האישית.

הקב"ה ברא פְּרוֹת לכל מיני צרכים. אוכלים את הבשר שלהן, שותים את החלב שלהן, משתמשים בעור שלהן לקלף, לכתוב ספר תורה, וכו'. יש לפרות תפקיד בעולם.

למילוי התפקיד הזה אין שום נפק"מ איזה פרה תחיה. לכן, הקב"ה לא צריך להשגיח על כל פרה לעצמה להחליט עליה אם היא תתקיים. כיון שאין לה בחירה, אין ענין גמול מצד מעשיה שפרה זו זכתה לחיות ופרה זו לא זכתה. אלא יש אך ורק השגחה כלפי כלל הפרות - כמה פרות צריכים להיות בעולם למילוי התפקיד של פרות בעולם. לכן הקב"ה מניח גורלה של כל פרה לחוקי הטבע שהוא חקק.

כמובן שזה לא אומר שאין לו קשר לכל פרה - כמו שהסברנו, הוא ממשיך להוות את השולחן, והוא ממשיך להוות את הפרה. אלא שאינו משגיח על גורלה של כל פרה פרטית.

עבודת הימים הנוראים

על ברואים שיש להם בחירה, יש השגחה אישית. כלומר הקב"ה מתייחס באופן פרטי לכל אדם ואדם לאיזה מטרה הוא נוצר, ואיך הוא ממלא ייעודו, ובהתאם לכך הוא מקבל השפעה שמימית. זו השגחה פרטית על ייצורים שיש להם בחירה.

כשמגיעים ליום שקוצבים בו לכל אחד את ההשפעה שיקבל, יש שתי הקצבות נפרדות. יש הקצבה לכל אחד מבחינה פרטית שלו, ויש הקצבה מבחינה כללית.

צריכים להבין את זה טוב, ואז נבין מה הולך להיות ביום הדין.

בר"ה עומד להיות החלטה על כל אחד כמה מעשיו תרמו למבצע הגדול של האנושות - שלזה נועד כל היצירה - והיינו להכיר את הבורא, לתקן עולם במלכות שכי.

יש שתי תרומות של כל אחד - מה שהוא תרם באופן פרטי, ומה שתרם באופן גלובלי, כחלק מכלל.

לדוגמא - יש אחד שלא עושה הרבה להוסיף כבוד שמים. אבל - הוא מסכן גדול וכמה יהודים טובים עוזרים לו. העזרה שלהם זה מצוה גדולה של והלכת בדרכיו, וזה מתקן את העולם. צריכים את המסכן הזה כיון שהוא נצרך לבריאה - לא בגלל שהוא תורם במעשיו, אלא בגלל שהוא כלי שעליו עושים מצוות. הוא יזכה בדין, כיון שיש בו צורך לעולם. הוא יקבל שפע של בריאות וכל מה שהוא צריך בשביל שיוכלו לעשות לו את החסד שלהם.

הרי גם פרעה זכה בדינו בר"ה - וזכה לקבל השפעה של חיים ושל שליטה בממלכתו כיון שהיה בו צורך לכלל הבריאה. הצורך שהיה בו היה בגלל שהוא מרד במלכות שמים, ועי"ז הקב"ה היכה בו עשר מכות, וגילה כבוד שמים - א"כ הוא תרם לכבוד שמים. בר"ה דנו אותו לחיים כיון שלבריאה היה צורך בו, כדי שיקבל שאר המכות.

כל אחד מאיתנו יש לו את שתי הבחינות. יש שזוכים 90 אחוז של ההשפעה שמקבלים בזכות עצמם, ויש שזוכים רק ל10 אחוז בזכות עצמם.

דרך אגב, מבואר בזהר הקדוש ששני דינים אלו מחולקים לשני הימים של ר"ה - ביום הראשון אדם נידון על כמה הוא זוכה בזכות עצמו, וביום השני הוא נידון על כמה הוא זוכה כחלק מן הכלל.

לכן הדין ביום הראשון הוא הרבה יותר מסוכן קשה ומפחיד, כי הרבה יותר קשה להצליח בו לקבל השפעה. הדין של היום השני הוא הרבה יותר קל להצליח בו.

כמובן שבחשבון העתידי, כמה שהוא זכה מכח עצמו הוא יקבל יותר גמול לעתיד מאשר מי שקיומו היה בזכות הכלל. ברור שעדיף לזכות ביום הראשון. צריך לחתור לזכות ביום הראשון, ולהשתדל לזכות ביום השני למקרה שלא זכה ביום הראשון.

מה שיש לעשות כדי לזכות בדין של היום השני על ידי שהרבים צריכים לו, זה שאדם יהיה יותר איש הכלל. מה שאפשר לעשות - זה להתפלל על כלל הבריא, שיהיה שפע של רוחניות וטהרה על העולם. הרי תפילה פועלת במציאות. הרי מתפללים ובכן תן פחדך על **כל** מעשיך, ואימתך על **כל** מה שבראת וכו'. יש להשקיע בתפילות אלו. זה עושה שאנחנו יותר נצרכים בשביל הכלל.

אמנם יש ענין למעט בבקשות פרטיות בר"ה, אנחנו לא במדרגה לא לבקש כלל, אבל לא להרבות בזה. אבל ודאי ודאי זה זכות גדולה לבקש לטובה רוחנית של אחרים. אני תמיד נהגתי לקבל שמוות של תלמידי להתפלל לתועלתם הרוחני. (להתפלל על הגשמיות של אחרים זה רוחניות בשבילך, אבל במיוחד יש ענין להתפלל לטובתם ברוחניות).

שויתי ה' לנגדי תמיד

במה נמדד גדלותו של אדם. העיקר הוא, והוא סיכום לכל - דביקותו של אדם בהקב"ה, והרגשת שויתי ה' לנגדי תמיד. אדם מרומם חי כל הזמן עם הרגשה תמידי של נוכחות הקב"ה. אם אדם מרגיש תמיד נוכחות של הקב"ה, ההתנהגות שלו שונה לגמרי. כמו שכתב הרמ"א בתחילת השו"ע - אין ישיבת אדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול וכו'. אדם מתנהג יותר טוב אם הוא מרגיש נוכחותו של הרב"ש"ע באופן תמידי.

שיא הדביקות בהקב"ה עושה שינוי בכל המעשים של האדם.

לכל אחד כאן יש בית, אשה, ילדים וכו'. ויש לנו רשימה של צרכים: פרנסה, בריאות וכו'. צריכים לעשות השתדלות על כל הדברים. הקב"ה מנהיג את העולם בשני אופנים. אחד - בהסתר פנים, דהיינו כפי חוקי הטבע (הטבע הוא בגימטריא אלקים)

עבודת הימים הנוראים

- זה למי שהוא פחות דבוק בהקב"ה. כל אחד אומר אם ירצה השם ובעזרת השם, אבל יש שפחות חווה את זה שהחיים מנוהלים על ידי הקב"ה. מי שיש לו בעיה, ועושה השתדלות מבלי להרגיש הנוכחות של הקב"ה, הוא מונהג ע"פ דרך הטבע, שזה בהסתר פנים. והוא יצליח בהשתדלות שלו רק אם זה הגיוני לפי דרך הטבע.

אם אדם חי באופן שהוא מחובר להבנה שהקב"ה מנהיג את חייו, הוא מונהג בהנהגה אחרת. לדוגמא, הוא עושה את ההשתדלות המוטלת עליו - הוא מתקשר למי שצריך למצוא עבודה לאשתו - אבל הוא רגוע לגבי התוצאות של הטלפון הזה כיון שהוא יודע שהכל ביד ה', ולכן אין תקוותיו תלויות באדם זה. אדם כזה מונהג בהנהגה יותר עליונה, אפי' ניסית.

ככל שאדם יותר דבוק בהקב"ה וחי בהבנה זו שהקב"ה מנהיג את הכל, הוא פחות תלוי בדרכי הטבע. זה יכול להגיע למדריגה שהרמב"ן כתב - מה לרופא בבית ירא ה'. אם אדם לא הגיע למדריגה זו, ונגזר שהוא יצליח לפי דרכי הטבע, אם לא יעשה השתדלות הוא לא יצליח.

כמה שיותר נחיה עם ההכרה שהקב"ה מנהיג את העולם, נהיה פחות תלויים בדרכי הטבע. גם נהיה רגועים בכל עניינינו - אם עשינו בדיקות רפואיות לא נהיה בדאגה - כי נזכור שהכל ביד ה'.

כמובן, זה לא ענין של שחור ולבן. יש שיותר דבוקים ויש שפחות, ויש הרבה מדריגות בזה. לאותו אדם, יש זמנים שהוא יותר חזק בהכרה זו, ויש זמנים שאדם נופל ממדריגתו בזה.

מידת גדלותו של אדם תלוי בכמה הוא דבוק בהקב"ה. שיא הדביקות זה יגיעת התורה, וכמה שהוא יגע בתורה הוא יהיה יותר נמשך להבנה זו.

עכשיו ביחס לעבודתנו בר"ה.

בר"ה אנחנו צריכים להיות בשיא החיזוק בהכרה זו שהכל מאתו ית'. בשאר השנה לפעמים נחלש אצלינו הכרה זו, ונדמה לנו שההוא הצליח בגלל שהיה לו פרוטקציה, ואני הפסדתי בגלל שהוא עשה לי וכו'. בר"ה צריך להיות ברור לנו לגמרי שאנחנו מושגחים בהשגחה פרטית.

בר"ה אנחנו צריכים לזכות להארת פנים. הדרך לעשות את זה, זה ע"י שנכיר יותר ויותר ברור שהעולם מונהג ע"י הרבוש"ע - אם האדם חי באמונה מוחלטת שהכל בידי ה', הוא יזכה ליותר הארת פנים. הארת פנים זה שיא החלום שלנו - כי באור פניך נתת לנו ה' אלקינו תורת חיים ואהבת חסד, וצדקה וברכה ורחמים וחיים ושלוש.

ה' צלך על יד ימינך - כמה שאתה זוכר אותנו הוא זוכר אותך.

בתורה, ר"ה נקרא יום הזכרון. יש שני ענינים לאנשים בענין הזכרון - שזוכרים את העובדות עצמם. זה לא שייך להקב"ה, שהרי הוא בכלל לא שוכח. זכרון אצל הקב"ה פירושו להגיע למסקנה בעקבות העובדות.

בר"ה מתמלאים המיכלים. נדמיין את זה כאילו שיש לכל אחד מיכלים מעליו, אחד לבריאות אחד לעושר וכו'. בר"ה ממלאים אותם כפי מה שזכה בדינו. (גם אם הוא קיבל בר"ה, אם הוא לא יתפלל במשך השנה הוא לא יקבל. התפילה היא כאילו פתיחת הברז שמאפשרת לשפע שזכה בו בר"ה לרדת אליו.)

הואיל שבר"ה זוכים לשפע של כל השנה, אנחנו צריכים לפני ר"ה - ועוד יותר בר"ה עצמו כיון שאדם נידון באשר הוא שם - לחיות כמה שיותר בהבנה זו שהקב"ה מנהיג את כל העולם וכל מה שקורה בעולם הוא פעולתו ית' ממש. כל התפילות הם בלשון הווה - רוקע הארץ על המים, עושה המאורות וכו' - והם צריכים להביא אותנו להכרה זו, היינו לזכור את הקב"ה. ע"ז הוא יזכור אותנו.

להרגיש בראש השנה שאין לנו כלום

חז"ל אומרים - כל שנה שרשה בתחילתה, מתעשרת בסופה. זה אחת מההרגשות הכי קשות, אבל לפי דברינו יותר קל להגיע אליה. שנה שרשה בתחילתה, היינו שמרגישים עצמינו רשים, כלומר חסרי כל. אם אנחנו חיים בהרגשה שהכל מתנהל לפי הטבע, ממילא נרגיש שכל מה שיש לנו עכשיו יהיה לנו גם אחרי ר"ה. מן הסתם יהיה לנו הדירה שיש לנו עכשיו, והאשה שיש לנו, וכו'.

מה האמת. האמת הוא שהקב"ה מְהַוֶּה בכל רגע כל ההווה, ואין שום עירבון שהמצב ימשיך. אין שום עירבון שהוא ימשיך לחדש את הכל כמו שהוא עכשיו.

עבודת הימים הנוראים

צריכים להרגיש את עצמינו רשים לפני המקום, כלומר שאין לנו כלום. אין לנו חשבון בנק שבהכרח יהיה לנו אחרי ר"ה, ואין לנו דירה, ואין לנו בריאות מובטחת - **הכל** אני צריך לקבל מחדש. מחשבה זו שעכשיו מהווים לי את הכל, הוא זה שיביא שהשנה תתעשר בסופה.

ענין זה צריך להיות האוירה בבית. שמדברים בבית על זה שעכשיו הכל מתחדש, ושנחנו צריכים להתחזק בהכרה שהכל ממנו. הימים האלו הם מסוגלים לחיזוק בענינים אלו - זהו סגולת הימים האלו.

החודש הקרוב - כלומר עד סוף שמחת תורה שאומרים אתה הראית לדעת - מרוממת בן אדם לכל השנה. בזכות עבודתו בחודש זה לחזק אצלו הכרה זו, כל השנה תהיה יותר מרוממת.

אני זוכר מכתב ששלח לנו הגר"ח פרידלנדר זצ"ל בער"ה כשהיה באמריקה אחרי תקופה שלא היה אצלינו מחמת חליו. בערב ר"ה הגיע מכתב, והוא הדגיש את הענין שכל אחד צריך להרגיש שהוא רש. הוא אמר שבדר"כ קשה להגיע להרגשה זו, אבל בשבילו עכשיו כשהוא חולה ובגלות באמריקה, קל לו להרגיש איך שאין לו שום דבר ברור.

לפחד וגם לשמוח

השאלה ידועה - האם צריכים לשמוח בר"ה, או לפחד.

זה מזכיר הסיפור על הכנר שקיבל התפקיד לנגן בטכס ליום השנה הראשון להריסת בנייני התאומים. היה טכס גדול, בהשתתפות ראשי מדינות, ומליארדי בני אדם שצפו ברחבי העולם. הכנר ההוא, התבקש לנגן בפתיחה של המעמד.

בלילה שלפני הוא היה במתח גדול. הרי מחר הוא עומד לנגן לפני הכי הרבה אנשים שצופים בו בפתיחה של מעמד היסטורי כזה. אחד הציע לו - אולי תוותר על זה אם אתה כ"כ מתוח מזה. אפשר להעביר את זה למישהו אחר. הוא אמר - מה פתאום, זה השיא של הקריירה שלי. אמנם אני במתח גדול, אבל אני שמח מאד שנבחרתי לתפקיד זה.

שיחה מלילה הראשון של סליחות

זה משל להרגשות שלנו בר"ה. מצד אחד, ודאי יש פחד - בזמן התקיעות הוא ובני ביתו תלויים בדין. מצד שני - יש לשמוח מאד, הוא זה שזוכה 'לנגן בשופר' - להמליך מלך מלכי המלכים.

זה לא קל, ההרגשות המעורבות. אבל ודאי לא טוב להיות עצבניים - הרי זה מביא לידי כעס ומצבים לא טובים, בפרט בתוך הבית, וזה לא תורם לר"ה משובח. בר"ה צריכים ליזהר שלא ליכשל בדבר עבירה, לא לדבר לשון הרע או לכעוס. צריכים להתרכז בזכירה זו שהקב"ה מהווה את הכל. הרי זהו גם מלכיות וגם זכרונות, לחזק ההכרה שהוא מלכו של העולם ושהוא תמיד זוכר את כל מה שקורה בעולם ומשגיח עליו.

שנה טובה ומתוקה.

כמה ענינים מעשיים של הדרך לר"ה עצמו

חרדת הדין

ישנה מחשבה שאילו היינו מציירים אותה במוחינו היינו נכנסים לחרדת הדין. חרדת הדין היא דבר חשובה מאד.

כשהייתי בפוניבז', היינו שומעים ועדים מהגר"ח פרידלנדר. הוא היה מרבה לומר ועדים לכל מיני קבוצות.

היה פעם אחת אלול שמם לגמרי. ר' חיים היה באמריקה, לטיפולים למחלתו שממנו הוא לא הבריא. היה אלול בלי שום שיחת מוסר.

פתאום בער"ה, בנו נכנס לבית המדרש ותלה מכתב שר' חיים שלח לבני הישיבה. (בסוף זה נדפס בשפתי חיים על ימים נוראים. מאד כדאי לקרוא אותו - אבל בעיון. צריכים לדעת שר' חיים במוסר היה כמו ר' שמואל בסוגיות.)

חז"ל אומרים כל שנה שרָשָׁה בתחילתה, מתעשרת בסופה. ר' חיים כתב שבשבילו, במצב הנוכחי, קל מאד להרגיש שאין לו כלום. אבל בדרך כלל אדם מרגיש שיש לו חזקה דמעיִקרא על החיים שלו. (באמת בהלכה יש לו חזקת חי.) כמו שאני חי עכשיו, ובריא, ויש לי פרנסה, וההורים שלי שלומם טוב וכו', מסתמא גם בשנה הבאה יהיה כן. כך היא ההרגשה שיש לנו.

אבל ההרגשה האמיתית היא שאין לנו כלום לגבי השנה הבאה. התקציב שקיבלנו בשנה שעברה, כבר פקעה. אנחנו נכנסים לשנה החדשה בלי שום תקציב. אנחנו נחיה בשנה החדשה רק אם מקבלים תקציב חדש.

בר"ה כל כמה דכייף אינש טפי עדיף. כל מה שאדם ירגיש עצמו יותר כנוע, עדיף. זו סגולה שכתובה בגמ'. התחושה ש"אין לי כלום" היא תחושה מאד חשובה לר"ה.

תארו לעצמכם שיעשו כינוס של תושבי בית וגן - ויעמוד נביא ויכריז - שמעו נא רבותי. גילו לי מן השמים, שמאותם שעומדים פה - חמישה לא יוציאו שנתם. שלושה יעברו ייסורים קשים, שבעה יתגרשו, שמונה יבטלו שידוך, ארבעה יסבלו ייסורים מהילדים שלהם וכו'. אלא שאני לא מגלה לכם מה נגזר על מי. תארו לעצמכם איזה פחד יהיה לאנשים ששמועים שדברים כאלו נגזרו על אנשים בשכונה שלהם, ולא יודעים אם הדברים לא מגיעים אליהם עצמם.

ככה אנחנו צריכים להרגיש בר"ה. וכי אתם מכירים שכונה שלא היו בתוכה סיפורים כאלו בשנה שעברה. אנחנו נכנסים לר"ה - ולא יודעים איך נצא ממנו.

פעם דמיינתי לעצמי דבר שהביא אותי להתעוררות גדולה. תארו לעצמכם שב"יתד" של ג' תשרי יהיו בכותרות כל האסונות שנגזרו בר"ה. "משפחה שלימה נהרגה בתאונה", "ארבעה נהרגו בפיגוע" וכו'. מאידך גם הפוך - כל השמחות של השנה יפורסמו - ההוא התארס, ולפלוני נולדו תאומים וכו'. נכנסים לר"ה ויודעים שבמוצאי ר"ה אלו יהיו הכותרות. תארו לעצמכם איזה חרדת הדין היה לנו.

האמונה שלנו היא אמונה ברורה שכך הוא האמת - הכל נגזר בר"ה. אילו היינו יודעים, כבר היינו יכולים לכתוב את הכותרות.

מחשבה זו, מעוררת מאד לתפילה.

פעם אחת, בערב ר"ה עלה ר' דוד פוברסקי למסור שיחה. הוא עמד שם, וניסה לדבר, ולא הצליח. אחרי כמה דקות הוא הצליח להוציא מהפה "פחד". עוד פעם הוא ניסה, והצליח רק לומר "פחד". הוא פשוט לא הצליח למסור את השיחה מרוב פחד. ה"שיחה" הזו היתה הכי חזקה בשבילי.

אין תועלת שהפחד יביא לייאוש. אני רוצה לעבור מיד לפסים מעשיים.

פעם חזרתי הביתה בשעה שתיים וחצי אחרי מוסף. אשתי אמרה לי שצריכים לעזור - יש שכנה שנאבד לה הבן, פעוט. היא כבר שעתיים מחפשת אותו, שכנים עוזרים לה. אז שמענו שמצאו את הילד. ראינו איך שהאמא רצה לקראתו ונופלת עליו בחיבוקים.

עבודת הימים הנוראים

אנחנו 'הולכים לאיבוד' במשך השנה. מגיע ר"ה, אנחנו חוזרים ל"אבינו מלכינו". הקב"ה לא דוחה אותנו, הוא מקבל אותנו בחיבוק.

פתחו לי פתח כפתחו של מחט, ואני אפתח לכם כפתחו של אולם. במושגינו, זה כאילו להתקרב לדלתות סגורות, ודורכים על המקום שיש את הכפתור האלקטרוני, ופתאום הם נפתחים במהירות לרוחה. אנחנו עושים משהו קל, והכל נפתח לנו, כי הקב"ה מחכה לנו, לתת לנו חיבוק.

הרב שך הספיד את הבריסקר רב במוצאי יו"כ. הוא הביא דברי חז"ל שאומות העולם כשעומדים למשפט הם צמים. ישראל אינם כן אלא אוכלים ושותים ושמחים בר"ה ובטוחים שיוציא לצדק דיניהם. הבריסקר רב נשאל - איך הם יכולים להיות בטוחים. הוא ענה ע"פ לשון הרמב"ם בפיה"מ בפ"ד ר"ה שכתב שימי ר"ה ויו"כ הם ימי עבודה והכנעה ופחד ומורא מה' ויראה ממנו ומברח ומנוס אליו. לכאורה אם אני בורח ממך, אני בורח הכי רחוק שאני יכול להתרחק ממך. אבל הרמב"ם כתב שאנחנו בורחים אליו.

יש פיוט - כתר מלכות - בסופו כתוב אלוקי אם תקטלני, לו איחל. ואם תבקש לעוונתי אברח מפניך אליך. ולא אעזבך עד שריחמתני. - זה בעצם מה שהרמב"ם כתב.

זה ר"ה. הוא יום של פחד, שאדם יכול להתעלות בו למדריגה גדולה. ועי"ז הוא משפר סיכוייו לזכות בדין.

במה צריכים להתעלות בר"ה

בר"ה ועשי"ת אומרים מאות ואולי אלפי פעמים - מלכות. יש לאדם לחשוב לעצמו - אני מקבל על עצמי עול מלכותו. על כל אברי, ותחושותי, ומחשבותי. ולהכביר בעצמי ההכרה שהוא מלך על הכל. מי שמפנים את זה, זה משפיע על כל החיים שלו. אם אדם מעליב אותו, והוא חי בהכרת מלכותו ית' - התגובה שלו היא כמו שהגיב דוד המלך כשקילל אותו שמעי בן גירא - "האלוקים אמר לו קלל". אם לא הולך לו בשידוכים, הוא מבין שזה בגלל שזה לא בשבילו עכשיו.

זהו מה שאמרו חז"ל "אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם".

מהו זכרונות? לכאורה לא שייך בכלל שהקב"ה יזכור בר"ה, שהרי הוא בכלל לא שוכח. ענין זכרונות הוא "כמה שאדם זוכר את הקב"ה, כך הקב"ה זוכר אותו". יש כמה אופנים של הנהגה בעולם. כמה שאדם יותר זוכר את הקב"ה, הוא יותר מושגח. אם הוא שוכח את הקב"ה, הקב"ה כאילו שוכח אותו. כלומר, מניח אותו להנהגה של מקרים. אם הוא יותר זוכר הקב"ה, יש לו פרוטקציה. תמיד הקב"ה מנהיג אותו, אלא שיש כמה הנהגות שונות, ואם האדם יותר זוכר את הקב"ה, הוא יותר מושגח עליו. זהו הענין של זכרונות.

אין דנים את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה. הגמ' אומרת (ר"ה טז:): שדנו את ישמעאל לפי מעשיו של אותה שעה, באשר הוא שם. רבינו חננאל שם מביא מירושלמי שלא דנים את האדם לפי מעשיו שבעבר, אלא לפי מעשיו של אותה שעה שהוא עומד בדין. גם אדם שהוא במדריגה פחותה, אם הוא יצליח להיות ביומיים של ר"ה במדריגה יותר מרוממת, ידונו אותו לפי מדריגתו בר"ה. זה עבודה לא קלה.

הגמ' אומרת שמה שאדם עושה בר"ה זה סימן על השנה. לאכול תפוח מתוק בדבש יכול להשפיע מתיקות על כל השנה - כך מבואר בגמ'. כל אחד מכיר שאוכלים את הסימנים. נוהגים שלא לישון בר"ה, שזה יכול להשפיע עליו לכל השנה. וכתוב בהלכה שהולך בטל כישן דמי. הולך בטל בר"ה זה בעיה גדולה ביותר. מי שהיו לו קשיים בביטול תורה במשך השנה, סיכוי גדול שבר"ה שנה שעברה היה לו זמן של הולך בטל.

יש לזהר שלא לדבר דברים בטלים. לא חייב להיות תענית דיבור. יש כאלו שעושים תענית דיבור, אבל אפשר לדבר גם דברים מינימליים, רק הצורך. אבל ח"ו לנהל שיחות בר"ה. בסעודות בישיבה, יש לדבר רק דברי תורה.

מצופה מבחורים ברמה של היושבים כאן שיעברו עליהם יומיים מושלמים. בלי מכשול עבירה. יש לזהר שלא לכעוס. המ"ב כבר כתב שכעס בר"ה הוא סימן רע לכל השנה. וזה מאד מצוי - יש תפילות ארוכות, ויש מתח מחדדת הדין, ולא הולכים לישון. יש הרבה סיבות לכעוס - ההוא עושה לך צפוף במקום שלך, והוא הזיז את המאוורר שלא מגיע אליך, וכו'. אין יום יותר מעצבן לאנשים מאשר ר"ה, וצריכים לדעת שלכעוס זה סימן רע לכל השנה.

עבודת הימים הנוראים

יש ענין שאדם יחיה כל החיים שלו עם שויתי ה' לנגדי תמיד. זה לא כל כך קשה להצליח לארבעים ושמונה שעות הללו במדריגה זו. לחיות ככה כל החיים הוא אולי לבעל מדריגה, אבל ליומיים של ר"ה גם אנשים כמונו יכולים.

הקב"ה ציוה להרוג אנשי עיר הנידחת - אבל זה יכול לגרום אכזריות. לכן כתוב בתורה ונתן לך רחמים וריחמך. נשאלת השאלה - מבינים למה כתוב ונתן לך רחמים, כדי שלא יקנו מידת האכזריות, אבל למה כתוב גם וריחמך. מבואר כאן דבר נורא - אין הקב"ה מרחם על האכזרים. אפי' אם הוא אכזרי בגלל שעשה מצוה, זה לא עוזר. רק אחרי שהוא ית' מחדש בו טבע של רחמן הוא יוכל לרחם עליו. ולכן בר"ה אם אדם רוצה לזכות, יש להשקיע הרבה במחשבה בנושא בעול עם חבירו, עין טוב לשני, ולפרגן לאחרים. זה מעורר רחמים.

נדבר כמה מילים על ער"ה

יום האחרון של השנה, הוא יום חשוב ביותר.

נהגו להתענות חצי יום. מנהג קדוש וראוי למי שמסוגל, למי שזה לא גורם לו ביטול תורה. זה לא כ"כ ארוך, אפשר לעשות את זה.

יום זה צריך להיות כל כולו מוקדש לתשובה. יש לעשות חשבון הנפש, ללמוד מוסר. היום צריך להיות מוקדש לעבודת השם.

גם צריכים לעשות הכנות טכניות - להסתפר, להתלבש. גם צריכים לנוח שיהיה כח להתפלל מעריב כראוי. כל תפילה בר"ה צריכים להתאמץ בו מאמצים כבירים. לפעמים מאבדים את הכל - אני אומר מניסיון. כדאי להתרכז על פירוש הפשוט של המילים - "ברוך" "אתה" "השם".

מה שכתוב שלא לבכות בר"ה בגלל שזה סימן רע, אין הדברים אמורים לגבי כבי בתפילה. אבל בזמן התקיעות אסור לבכות. הגר"א היה מאד שמח בזמן התקיעות. מאידך באור ישראל כתוב בזמן שתוקעים בשופר האדם ובני ביתו נמצאים בסכנה, שבאותה שעה דנים אותו. אז מצד אחד זה זמן של חרדה, ומצד שני יש את השמחה שזה מתי שממליכים את הקב"ה.

מה לגבי בקשות פרטיות. בזהר כתוב שאדם שמבקש בקשות פרטיות דומה לכלב שאומר "הב הב". הגאון היה אומר שאסור לבקש. מאידך ר' ישראל אמר שירדו הדורות וצריכים לבקש בקשות פרטיות - אנחנו לא במדריגה שאנחנו לא מבקשים בגלל שאכפת לנו רק מהמלכת השם. יש לזה ראייה מגמ' ב"מ, שאדם יכול לטעון שלא הצליח לו השדה כי הוא חשב שזרעו לו חיטים והתפלל בר"ה על חיטים, ובאמת זרעו לו שעורים. מבואר שמותר להתפלל בר"ה על השדה שלו. זה גמ' מפורשת.

מה למעשה. בדורינו צריכים לבקש בקשות פרטיות, אבל צריכים לדעת שלא זה עיקרו של היום. עיקרו של יום זה להמליך הקב"ה עלי, ועל כל העולם. הדגש הוא להמליך אותו על עצמי, כלומר שאני אשתדל כמה שיותר שכל החושים ומחשבות שלי יהיו מוקדשים לעבודת השם.

בתחילת שמונה עשרה מבקשים זכרינו לחיים, וכתבינו בספר החיים. בסוף השמונה עשרה מבקשים וכתוב לחיים טובים. מה ההבדל. בתחילת שמונה עשרה מדברים על חיים רוחניים. כמו שאומרים למענך אלוקים חיים. לגבי חיים רוחניים אין ענין לבקש חיים טובים. בסוף השמונה עשרה כבר מבקשים על חיים גשמיים - כמו שאומרים בספר חיים ברכה ושלוש ופרנסה טובה - זה דברים גשמיים. בזה שייך לבקש שיהיו חיים טובים. יש מקום לבקש על דברים גשמיים, בסוף השמונה עשרה.

יש סיפור שהיה פעם יהודי שגויס לצבא הרוסי. הוא הסביר למפקד שיש לו אמא זקנה, אלמנה, סיעודית, שצריכה אותו לטפל בה. המפקד השתכנע, והסכים לשחרר אותו למשך שנה. בסוף השנה ייבחן מחדש אם יש צורך לשחרר אותו. עברה שנה, ועוד פעם הגיע היהודי והתחנן לפני המפקד שמצבה של אמו נהיה רק יותר גרוע והיא חייבת אותו לטפל בה. המפקד עוד פעם שחרר אותו, אבל החליט שהפעם הוא הולך לבדוק אם באמת אמו זקוקה לו. הוא הגיע לשכונה שלה, ומצא שהיא באמת גרה בבית רעוע ביותר. הוא דפק על הדלת, והציג עצמו כמי שאחראי על הגיוס של הבן שלה. הוא רק הזכיר את השם של הבן, והיא התחילה לצעוק "איפה הוא? הוא לא יודע שיש לו אמא שצריכה אותו? לאן הוא נעלם כשאני צריכה אותו?"

עבודת הימים הנוראים

כשהגיע שנה הבאה לקבל שחרור, המפקד אמר לו "זכי אתה הולך לעזור לאמא שלך? כיון שאתה לא באמת הולך לעזור לה, אתה מגוייס".

כך אנחנו מגיעים להקב"ה ואומרים "זכרינו לחיים, וכתבינו בספר החיים למענך". הקב"ה עונה "אתם באמת משתמשים בחיים למעני?"

אני רוצה להזכיר שתי סגולות

החכמת שלמה (ר' שלמה קלוגר) בסי' תקפג כתב "יהא רגיל אדם לומר בר"ה אחר תפילת שחרית כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, וגם זו לטובה". ובזאת יתהפך הדין לטובה.

סגולה נוספת - ר' חיים וולאזינר כתב שיש סגולה לקבל על עצמו בתחילת היום שהוא מקבל על עצמו עול מלכות שמים, שיהיה מה שיהיה הוא יעשה הכל לעשות עבודת השם, ובזה יצליח. והוא בדוק ומנוסה. עפ"ז יש לקבל על עצמו בתחילת השנה שהוא מקבל עול מלכות שמים לשנה הקרובה. זה בעצם מלכויות, וזה עוזר מאד להצליח בהתמודדויות שבמשך השנה.

עוד סגולה ע"פ קבלה. יש שנהגו לומר בר"ה וביו"כ - מתי שהש"צ מגיע ל'איה מקום כבודו" אפשר לבקש אחד מג' דברים. עשירות להשתמש בו לעבודתו ית', בנים ת"ח וחכמים וחסידים וצדיקים, או רוח הקודש. יש נוסח שמוזכר בכמה מחזורים, לא בכולם.

אמנם אנחנו לא מתמקדים על סגולות, אנחנו מתמקדים בעבודה, אבל בכל זאת.

עובדים גדולים טוענים שזכו להצלחות נוראיות במנחה של ער"ה. היא התפילה האחרונה של השנה. גם מי שעברו עליו כמה תפילות רבות בהזנחה, השקעה אמיתית במנחה בער"ה שווה מאד. מי שיכול להתפלל מנחה גדולה באופן רגוע, כדאי מאד.

אברך כולכם בשנה טובה. מי שיכול להתפלל עלי בר"ה - אני תמיד צריך תפילות - לאברהם ישעיה בן הדסה. אפשר למסור לי שמות שלכם, אני תמיד נוהג להתפלל על כל אהובי.

קחו בחשבון שבעשי"ת תפילות מתקבלות בנקל. יש לתפוס פינה או ללכת לכותל - ופשוט להתפלל. לא להפסיד הימים האלו.

נהגו בר"ה לסיים ספר תהילים. יש שמסיימים בכל יום, יש שמסיימים בין שני הימים ביחד. הבריסקר רב לא היה לומד גמרא בר"ה, הוא היה אומר תהילים. הוא היה מסביר עצמו שבלימוד גמרא יש תמיד רגעים שאיננו לומד - שמחפש גמרא או ספר אחר. לכן היה אומר תהילים בלי לאבד רגע.

מי שיזכה בר"ה לא לאבד רגע, ובלי דברים בטלים, ולקיים שויתי ה' לנגדי תמיד - שכרו הרבה מאד, והוא יהיה נידון ע"פ מעשיו של אותה שעה, ויבורך בשנה מבורכת בעזרת השם.

הכנות מעשיות ליו"ב

מה זה יו"ב? בצום גדליה אומרים בסליחות שחיבר רש"י הקדוש - שבעה דברים שנבראו קודם בריאת העולם - אחד מהם זה תשובה. למה תשובה היה צריך להיבראות לפני בריאת העולם. הביאור בזה הוא שאחרי שבנין בנוי קשה מאד להרוס אותו. אבל לפני שהוא בנוי אפשר יותר לעשות דבר שיתן לך אפשרות להזיז אותו. תשובה הוא נגד הנהגת העולם - כלומר נגד הנהגת העולם הרגילה. הטעם - כיון שהוא נגד הכבוד.

ישנם שני הנהגות: הנהגת המשפט והנהגת הייחוד

הנהגת המשפט כל אחד מבין - הוא בנוי על שכר ועונש. יסודו שיש גמול על פעולות, גמול של שכר וגמול של עונש. כל העולם בנוי על זה - גם עובד במפעל יקבל העלאה במשכורת על זה שהוא עשה עבודה טובה, ויפטרו אותו על עבודה גרועה. הנהגה זו היא הנהגה ישרה ונכונה, והגייונית.

על הנהגה זו כתוב 'הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, קל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא'.

אבל מעבר להנהגת המשפט, יש גם הנהגת הייחוד. הנהגה זו עומדת בניגוד לכל הכללים.

בכל מדינה מתוקנת יש מהלך של משפט, ויש חוקים קבועים כמה עונש ייגזר על עבריין. על עבירה זו יקבל 7 שנים מאסר, ועל זה יקבל קנס, וכו'. אבל בכל מדינה יש גם אפשרות של חנינה. חנינה עומדת בניגוד לכללי המשפט - אבל גם לחנינה יש כללים. יש כח למלך או לנשיא לחנון אסירים. (לפעמים ביום עצמאות של המדינה - מרוב שיש שמחה במדינה משחררים הרבה אסירים, שיהיה שמחה כללית יותר.)

הנהגת הייחוד היא הרבה מעבר לחנינה שאנחנו מכירים. היא כאילו ללא סיבה. יש סיבה נסתרת, עמוקה עמוקה. (א.ה. להביא את הבריאה לקיים תכלית היצירה.)

הנהגת המשפט הוא יסוד ענינו של ר"ה. עומדים במשפט - יש רחמים בדין, ויש אריכות אפים וכו', אבל עדיין הכל הוא בתוך גדר המשפט.

יוה"כ הוא מעבר להנהגת המשפט, הוא שייך להנהגת הייחוד

הנהגת המשפט דומה לתוכנה - מתכנת תכנת לכל מקש מה הפעולה שלו - אם אתה לוחץ על מקש זה, יצא אות 'ח'. מקש אחר, אות אחרת. אבל המתכנת יכול לשנות את כל זה, שלחיצה על "אנטר" - מוחק. לוחצים על 'א' - קופץ 3 שורות. המתכנת יכול לעשות שלא כפי הכללים. הקב"ה הוא כאילו המתכנת. הוא יכול לעשות שלא לפי הכללים.

כל פעולה שאדם עושה - משפיעה השפעה משמעותית בעולמות עליונים. או בונה או להבדיל מחריבה. מאירה או מחשיכה. החטא עצמו רודף את האדם. החטא עצמו יוצר את המלאך הרע שמתפרנס מהעונש.

אדם עושה מצוה, יוצר סניגור, שזה עוזר לו לקיים מצוות. מצוה גוררת מצוה. במצב של קדושה - קל לו יותר לקיים מצוות. הוא יוצר את המלאך הקדוש. כשהוא עושה עבירה הוא יוצר מלאך שכחו להעניש. זה ענינו וכחו של המלאך הזה. הקב"ה לא נותן שכר ועונש, אלא השכר ועונש הוא תוצאה ישירה מהפעולות שלו.

ביוה"כ - הקב"ה אומר אני יחיד בעולם, ואני עושה מה שאני רוצה. אני לא מוגבל לפי כללי המשפט. יוה"כ נקרא יומו של הקב"ה. ההנהגה היא מעל גדר הטבע.

יו"כ הוא יום של רחמים - והוא למעלה מהשגתנו - הקב"ה עושה בו בניגוד לכל הכללים וחוקי ההנהגות. היום אני יחיד בעולם. עושה מה שאני רוצה - זדונות נהפכים לשגגות. המצאתי כספומט - ואני ממציא שכל מי שנכנס לבנק - יוצא עם מליון דולר. הנהגה מעל הטבע. זה יום כפור. זה יומו של הקב"ה. הנהגה מעל גדר הטבע.

הוא יום נורא, נפתחים בו שערי שמים. - עיצומו של יום מכפר. לפי רבי אפי' לשאינם שבים. הוא הזדמנות מופלאה.

אין לנו מושג ויכולת תפיסה ביום הזה. נפתח שפע כזה בעולם. ר'חצקל היה קורא לזה "יום של רחמים". פשוט נפתחים כל שערי שמים, נפתח שפע כזה. פשוט הזדמנות.

עבודת הימים הנוראים

חלום חיי (כל השנים אני מדבר על זה) הוא - שכאשר יגיע יומי ללכת מן העולם, זה יהיה במוצאי יו"כ. כאשר אני שומע על אחד שנפטר במוצאי יו"כ, אני חושב "איזה יופי לו." ולעומת זה כאשר אני שומע על מי שנפטר עיו"כ, ההרגשה היא "איזה פספוס". עיצומו של יום מכפר. איזה הזדמנות זו לעבור יום כפור. הקדושה של היום מכפרת.

ר' יחזקאל אברמסקי היה גר על רחוב הפסגה - בזמנו היה שם הרבה חילול שבת. עמד שם ביום כפור ואמר: 'למשפטיך עמדו היום - כי הכל עבדיך' - הכל עבדיך זה כולל כולם - גם המחלל שבת, אף שעבר על כל העבירות בשאט נפש. כי עיצומו של יום מכפר. חייבים סקילה, עוברים עברות בשאט נפש - בזים לדברים שבקדושה, אבל צמים ביום כפור - זוכים לקדושה שעוטפת את כל היקום. לא ניתן להסביר בשום הסבר טבעי.

שואלים - מה העבודה של יו"כ?

העבודה שלנו היא לזכות כמה שיותר להתכפר מעבירות שעשינו.

ננסה להבין מה זה נקרא גודל של עבירה, כמה חמורה עבירה.

אחד מגדולי המוסר מהדור הקודם עשה חשבון כזה:

אם יש אפשרות להפסיד אבר או לעבור על לאו - אדם צריך להפסיד אבר ולא להכשל בלאו אחד.

אם יש עשיר ברמה של ביל גייטס ויש לו אפשרות להפוך לעני מרוד או לעבור עברה, הוא חייב להפסיד כל ממונו. כמה צער זה? כמה צער יסורים ובזיונות - מליוני טון של צער. וכל זה אדם צריך לעבור כדי לא לעבור עבירה.

אם עד כדי כך אדם צריך לסבול כדי לא לעבור עברה - כמה עונש יש בגיהנם אם עבר עליה? חייב להיות יותר מהצער שהיה מגיע לו אם לא היה עובר עליה.

מידה טובה מרובה פי חמש מאות - אז כמה שכר אמור לקבל ממצוה אחת.

כמה בלתי ניתן לתפיסה - שכר של מצוה אחת, וכמה בלתי ניתן לתפיסה - חומרה של עבירה אחת.

אם ח"ו נשאָר עם העברות שלנו מכל השנה - ועם זה היינו הולכים לעולם העליון - אין דבר יותר נורא מזה, ד' ירחם.

אין מוצא אחר אלא ההזדמנות פז הזו - שבמאמץ קל אדם יכול לזכות בכפרת עוונות.

מה שאדם צריך לעשות ביו"כ זה - לקוות ולצפות לכפרה.

לבקש ולהתחנן לפעול לכפרה. זה עבודתינו ביום הזה - תענית ותפילה כדי להתכפר.

כולם זוכים לכפרה. השאלה היא כמה "מכובס" יצא. יש כביסה 60 מעלות, יש כביסה שיוצאת לבנה מבהיקה, ויש שפחות.

ודאי שצריכים תשובה, אבל מה זה תשובה?

תשובה הבסיסית היא לבוא ולהגיד לרבונש"ע - אני לא רוצה את היצר הרע.

עזיבת החטא - אילו היה מגיע אליך החטא עכשיו, לא היה עובר. עכשיו, לפי המצב שלך שאתה ביום כיפור בבית כנסת, לא היית מסתכל. זה נחשב שיש עזיבת החטא. שבוע הבא יקרה עוד פעם שתיכשל? זה משהו חדש. זה לא אומר שלא היה עזיבת החטא.

זהו יום שזוכים בו זכיה שאין לשער ולתאר.

השאלה היא מה נספיק עוד להגיע ליותר ויותר.

יש לנו דבר אחד נורא להוסיף בזה. מי שישתכל בשער הציון בהלכות קריאת התורה של יו"כ לגבי קריאת התורה של מנחה. כתוב שם וקוראים במפטיר יונה - בכל הספרי מוסר יש את זה.

בעל כרחו מוכרח אדם לתקן את עצמו. לא יעזור לו שום דבר. אם לא יתקן בעוה"ז יצטרך לחזור עוד פעם. אם כן למה לו לסבול צער המיתה וחיבוט הקבר פעם נוסף, עדיף שיתקן כבר עכשיו.

לעבור יום כפור בלי תקנה - זה אומר - לעבור בלי שום קבלה לעתיד.

עבודת הימים הנוראים

מי שתופס קבלה אפילו קטנה, ומקבל אותה נכון. ומשנה ביום כפור כמה דברים מעשיים כדי שיהיה בנוי נכון - זוכה ומקבל זכויות נוראיות.

עכשיו כמה דברים מעשיים:

מצות וידוי - חייב להיות בעמידה ולא להשען. (יש ליזהר לא לישען על השטענדר באופן שאם היו לוקחים אותו מתחתיו היה נופל, כי זה לא נחשב עמידה.)

פרוט החטאים הוא לא מעכב.

יש שיטה של הרמב"ם - הרמב"ם כותב "כיצד מתודה, אומר אנא ד' חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והריני נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה". שצריך לומר בוידוי גם נחמתי ובושתי. (ראוי להיות בושה נוראית על העבירות שעשה). מבואר ברמב"ם שצריך להזכיר בוידוי שלו החרטה וקבלה של עזיבת החטא. ראוי להזכיר בוידוי את קבלה שלו. שיהיה לו קבלה חזקה איך הוא יצליח בעזיבת החטא.

משום מה לא כלול בנוסח הוידוי שלנו קבלה של עזיבת החטא. אבל יש לנו בזה עיצה.

אומרים בסוף הוידוי - אלוקי, עד שלא נוצרתי איני כדאי ועכשיו שנוצרתי כאילו לא נוצרתי. עפר אני בחיי, קל וחומר במיתתי. הרי אני לפניך ככלי מלא בושה וכלימה. זה המקום לחרטה. לעצור רגע, ולחשוב רגע. זה המקום להתחרט.

בקטע הבא אומרים יהי רצון מלפניך שלא אחטא עוד. כאן המקום של קבלה. שיחשוב לעצמו הריני מקבל על עצמי - כך וכך.

מה זה חרטה? היה מעשה שהיתה אשה מזועזעת עד עמקי נשמתה. היא בקשה מילדה של השכנה ללכת לחנות ממול לקנות לה מוצר שהיתה צריכה בשביל האפייה שהיתה באמצע לאפות. הילדה חצתה את הכביש - ונפגעה. היא היתה אכולה מהחרטה. מזה למדתי מה זה חרטה. אנחנו צריכים לשאוף להגיע לדרגה כזו של חרטה. אם חושבים הרבה על חומר העבירה, ועל עומק הדין, באופן טבעי - מתחרטים.

מיעוט חלבי ודמי - אדם חש חולשה, צמא. יש לשמוח עם המצב הזה. זו מחשבה שמרוממת וגורמת לנשגבות של הצום. יש לחשוב לעצמו על זה שהיו לו הרבה הנאות של איסור, ושהוא שמח שהוא זוכה לתקן את זה על ידי הענויים.

טבילה של עיו"כ חייב להיות ללא חציצה. יש לבדוק ציפורני ידים ורגלים שלא יהיה שם חציצות. יש לזהר בימים שלפני שיו"כ שלא יהיה בו כתמי דיו שיהוו חציצה.

טבילה אחת היא לטהרה מטומאת קרי. שלושה טבילות זה תשובה.

יש לזכור - כל האלול אינו אלא הכנה לעשי"ת, וכל עשי"ת אינו אלא הכנה ליוה"כ.

יש לזכור שחילול השם הוא מאד חמור, ואינו מתכפר. עלול להיות לנו עוון חילול השם כיון שאנחנו ניכרים לעולם שמסביב כשומרי תורה.

כיון שאנחנו ניכרים כבני ישיבות, מעשים שלנו שלא טובים, הם מהווים חילול ה'.

נעילה - צריך לעשות כל מאמץ.

ברגע שמתחיל יום הכפורים, נפתחים כל השערים.

שיא השיאים - לפני עלות השכינה - בנעילה. מה שאפשר לפעול בנעילה אי אפשר לפעול כל השנה. האופי של נעילה הוא להספיק מהר מה שאפשר - לא תפילה איטית.

למען נחדל מעושק ידינו - עיצומו של יום מכפר, אבל על גזל אין תקנה. גזל מקטרג בראש. כל אחד צריך לחשוב עד יו"כ למי הוא חייב ומה הוא חייב. יכול להיות שחייב למישהו נסיעה ברב קו, או ששכח לשלם על נסיעה. הדבר הזה הוא מאד מסוכן. צריך לנסות לזכור מה יש אצלו שאינו שלו. למען נחדל מעושק ידינו - זו משימה לא פשוטה.

הקבלות - צריכים לייחד לזה שיחה בפני עצמה. רבע שעה או עשרים דקות של קורס אין מקבלים קבלה בצורה נכונה.

עבודת הימים הנוראים

יום כפור - יום של קרבת ד' עצומה. אחרי 4 ימים של הכנה, מגיע המלך ומכניס אותנו לחדרו - לסוכה. הביאני המלך חדריו - אלו ימי הסוכות. כך כותב הגר"א בפירושו לשיר השירים. אלו הם ימים נשגבים מאוד.

אבל שיא השיאים זה שמיני עצרת - שמחת תורה. יש סיעתא דשמיא מיוחדת לכל השנה למי ששמח ורוקד בכל הכוח. גדולי ישראל - החזו"א והגר"א היו שמחים בכל הכח בשמחת תורה.

ביטחון

צריכים לדעת שהחיים שלנו מלאים בהמון קשיים. הביטוי הכי נכון לחיים שלנו בעוה"ז הוא "נווה התלאות".

תדעו לכם שעברתי בחיים הרבה, וכמעט שלא קָשׁ מִפְּנֵי חיוך. להגיד שתמיד הייתי בשמחה אני לא יכול - היו ימים שהייתי עצוב, והיו ימים שהייתי שבור. ברוך השם, אף פעם לא הייתי מדוכא.

"נווה התלאות" הוא לא משהו רע - הוא משהו בונה.

אני אסביר. קח למשל ילד שאמו מבקשת ממנו להוריד את הזבל. הוא אומר "אין לי כח". באמת אין לו כח. אבל אם יבקשו ממנו לשחק כדור, הוא יצליח לרוץ שעותיים מלאים.

עוד דוגמא - בחורים יעשו מסלול הליכה של כמה שעות, בסוף הם גמורים. למה הם עושים את זה - רוצים לצער את עצמם? בשביל האתגר. כשאדם מבין שהחיים הוא אתגר, יותר קל לו לעבור את התלאות שבחיים.

יש קבוצה של תורמי כליה שרצים במרתון. זאת אומרת שהם רצים מסלול של כמה קילומטר. (יש להם חולצות שעל הגב כתוב "כליה אחת עברה לפניך". הם רוצים להראות לכולם שתורמי כליה יכולים להיות יותר מהירים מאחרים.) בסוף המרתון הם מאושרים. כואבים להם הרגליים, השרירים, הכל - והם מאושרים.

זאת אומרת - אנחנו לא עצובים מסבל וצער, הכל תלוי איך שלוקחים אותו. צריכים לקחת את החיים כמסלול של אתגרים.

יותר מזה, מי שעובר את החיים כשהכל מרופד בשבילו, בדרך כלל חסר לו שמחת חיים.

יש בעולם "בני עשירים". כלומר לא אותם שהשיגו את העושר בעצמם, אלא שקיבלו את הכל חנם מהורים שלהם. בדרך כלל הם זקוקים לטיפול

עבודת הימים הנוראים

פסיכיאטרי, כי אין להם סיפוק בחיים. אדם שלא צריך להתמודד בחיים, יהיה חסר לו סיפוק.

אנחנו, אין לנו את הבעיה הזו. אנחנו בחיים שלנו מאתגרים את עצמינו להגיע להשגות רוחניות בלימוד, ביגיעת התורה ובידיעת התורה, ובתפילה. ממילא יש לנו סיפוק ממה שהשגנו. מי שמשקיע להשיג יותר ברוחניות, יהיה לו יותר סיפוק.

רק מתוך קושי והתמודדות מגיעים להישגים.

יש מדינה אחת שלא מתמודדת עם שום קושי בעולם. מעולם לא היה שם מלחמה. אף פעם לא היו שם אסונות טבע. יש להם משאבי טבע - היא מדינה עשירה. החדשות שם הם ממש משעממים. יום אחד של חדשות כאן בארץ הם יותר מענינים מכל החדשות של שנה שם.

המדינה הזו היא שוויץ.

מהמדינה הזו לא צמח מעולם שום אדם גדול. (אני מדבר במושגים של הגויים.) לא יצא משם שום מדען בעל שם עולמי, שום אמן, שום מוזיקאי מפורסם, או רופא בכיר. שום דבר שנחשב הישג, לא יצא משם. הראיה - שכמעט אף פעם לא זכו משם לפרס נובל. לעומת זאת, העם היהודי שנרדף וסבל במשך כל השנים, זכו לאחוז נכבד מפרסי הנובל. גם מאומות העולם, שאר האומות שהתמודדו עם כל מיני קשיים, יצאו מהם אנשים גדולים (במושגים שלהם).

המסקנה היא - דוקא התמודדות הוא מה שמגדל את האדם.

כולכם תעברו בחיים התמודדויות. שתדעו, זה לא סבל - זה מה שמגדל את האדם.

תפילה מתוך הכרה שרק הקב"ה יכול לעזור

עכשיו אני רוצה להתחיל לדבר על נושא חדש.

כולם חושבים שהם יודעים מה זה ביטחון - ולא כולם באמת יודעים. כולם חושבים שיודעים מה זו תפילה, ולא כולם באמת יודעים.

אני אתחיל בסיפור.

כשהייתי בגילכם, החיים שלי היו מושלמים. הייתי בחיידר מצויין, בישיבה קטנה פוניבז' עם ראשי ישיבה גדולי עולם, הלוואי עליכם. אחר כך עברתי ללמוד בפוניבז', ועוד פעם היו לי ראשי ישיבות ענקים.

הייתי בשידוכים בערך כשעתיים. כשאבא שלי שאל אותי אם אני מוכן לשמוע שידוכים, זה היה כמה ימים לפני ראש השנה. אמרתי לו "למה עכשיו, נחכה עד אחרי ימים נוראים." הוא שלח אותי לשאול את הראש ישיבה, וקיבלתי תשובה שאדרבה זה זכות נוסף לפני ר"ה.

תוך שעותיים הפגישו אותי פגישה ראשונה בחמישי בלילה. ביום ראשון כבר סגרנו שידוך.

בחתונה היה כזה שמח. הגיעו שני אוטובוסים מהישיבה. הכל היה כזה מושלם.

הצרות התחילו אחר כך.

הצרות התחילו בזה שהיה לנו מאד קשה לזכות לזרע של קיימא. עברנו שנים של טיפולים מאד קשים. אחרי כמה שנים כאלו, היה לנו מקרה שהיה לנו אכזבה גדולה מאד.

זה היה נראה כדבר הכי קשה בעולם. אחרי השנים של טיפולים, (ואני לא אפרט את הפרטים שעברנו באותם שנים קשים), זה היה מאד מאד קשה.

אחרי שלשה חדשים מאותו מקרה, חזרנו לרופא שליווה אותנו בטיפולים. בטיפולים יש כדורים יותר פשוטים, ויש זריקות שהם יותר משמעותיים. הוא התחיל לרשום את הזריקות. אמרתי לו, "יש לי בקשה - אפשר להתחיל עם כדורים?"

הוא הסתכל עלי כאילו השתגעתי. שאל אותי, "בשביל מה אתה רוצה אותם, אתם כאן לעשות טיפול רציני." הבנתי אותו. זה כאילו לתת אקמול למי שצריך הרדמה.

הסברתי לו, שעוד שבוע ר"ה. בר"ה הקב"ה גוזר על בן אדם גזר דין חדש. אנחנו רוצים לפעול מכח התפילה לזכות. יש אמנם חובת השתדלות, אבל לזה מספיק הכדורים הפשוטים.

עבודת הימים הנוראים

היינו שם בהדסה הר הצופים. שם מקומה ששית, רואים את הר הבית. לקחתי את אשתי לחלון, הצבעתי ואמרתי לה "הישועה שלנו לא תצמח מפה - היא תצמח משם."

הסברתי לה אז - אנחנו נפעל ישועה מכח תפילה, מסוג תפילה שודאי תתקבל.

אחרי יו"כ של אותה שנה, כשבועיים אחרי אותה פגישה עם הרופא, החל תקופת העיבור של בני בכורי, נתנאל. הוא נולד בסיון.

כשחזרנו לרופא, הוא התחיל לומר "אז חזרתם להתחיל טיפול?" אמרתי לו, "לא, חזרנו לקבל הנחיות לשמירת ההריון." הוא היה מופתע, ואמר "אני רואה שיש אלוקים."

מה היתה הסוד באותם תפילות שהתפללנו, שהיו חייבים להיענות?

חז"ל אומרים לנו שבפרק כב בתהילים מתואר תפילתה של אסתר לפני שהיא נכנסה לאחשורוש. כתוב שם הצילה מחרב נפשי, מיד כלב יחידתי. הושיעני מפי אריה. מבואר בגמ' במגילה שבהתחלה היא כינתה אחשורוש 'כלב', והיא לא נענתה. אחר כך היא כינתה אותו 'אריה', ואז היא נענתה.

מה ההבדל בין 'כלב' ל'אריה'. דמיין שאתה הולך ברחוב ומולך מגיע איזה כלב, אתה לוקח איזה ענף או אבן להבריא אותו. כמובן שאתה גם מתפלל להצליח.

אבל אם אתה הולך, ופתאום רואה מולך אריה, אתה יודע שאין לך מה לעשות. אתה רק מתפלל. המאפיין לתפילה זו היא ההכרה ששום דבר לא יכול לעזור, רק הקב"ה יכול לעזור.

כשאסתר הגיעה להכרה ששום דבר לא יכול לעזור חוץ מהקב"ה, היא נענתה.

כתוב בחז"ל שכשהיו במדבר, בליל ט' באב כולם היו כורים קברים, וכל שנה חמש עשרה אלף אנשים נפטרו. ככה בכל שנה לארבעים שנה, וככה מתו מתי מדבר.

בשנה האחרונה, החמש עשרה אלף הנשארים כרו לעצמם קבר, ובבוקר הם היו בחיים. למה באמת לא מתו? בשאר השנים, כל אחד היה מתפלל בליל ט' באב לשרוד. אבל יחד עם זה שהתפלל, חשב לעצמו שיש לו סיכוי לשרוד. אבל בשנה

אחרונה, התפילה שלהם היתה מתוך הכרה שרק הקב"ה יכול להציל אותם. תפילה כזו - מנצחת.

עוד דוגמא - תפילתו של כהן גדול. כהן גדול ביו"כ היה מתפלל שלא יתקבלו תפילותיהם של עובדי דרכים. כל האומה היתה צריכה גשמים, והיו מתפללים לגשמים. בכל זאת יש חשש שאדם שהולך בדרך ינצח כולם בתפילתו. למה? כי כשהוא באמצע הדרך ורואה שגשמים באים, הוא מבין שרק הקב"ה יכול לעזור לו. תפילה כזו מאד מסוכנת, היא יכולה לנצח את התפילות של כל כלל ישראל. לכן הכהן גדול היה צריך להתפלל שלא תתקבל תפילתו.

היסוד בזה הוא באמת פשוט.

שלוש עשרה שנים אחרי שנולד בני, נולדה לי בת. בקידוש שלה, הסברתי את המהלך שאנחנו מדברים עליו. סיפרתי שם סיפור על רופא יהודי בגרמניה שהיה מאד מסור ליהודי הקהילה שם. פעם הגיעה איזה אשה לבקש שימהר לבא לרפא את האבא שלה. במקום למהר כדרכו, הוא התמהמה. האשה האיצה בו למהר, והוא התעסק בפרטי הלבוש שלו וכדומה. עד שהאשה ראתה שהוא לא ממהר, והיא פנתה להקב"ה ואמרה: "אפילו הרופא לא מגיע לעזור, רק אתה יכול לעזור לי." כשהוא שמע את זה, הוא מיהר לרוץ לטפל בחולה.

אחר כך הוא הסביר מעשיו לאשה. הבנתי מהתיאור שלך על המצב, שמצבו של אביך אנוש, ואין דרך טבעי שאוכל לעזור לו. ידעתי שאין דרך שיינצל אלא על ידי תפילה מתוך הכרה שרק הקב"ה יכול לעזור. הייתי חייב שתבואי להבנה זו שאת לא יכולה לתלו תקוות בי. ברגע ששמעתי כזו תפילה, רצתי לעזור, כי ידעתי שעכשיו יש לו תקוה.

רבותי, תזכרו את היסוד הזה לכל החיים. רבים יגיעו למצבים שיצטרכו להשתמש בו.

כשאדם מגיע למצב שהוא מכיר שאין מי שיכול לעזור, רק הקב"ה, זה הזדמנות לתפילה שאין למעלה ממנה. זו היא התפילה העוצמתית ביותר שיש. כשמגיע אותו רגע - תנצל אותו. לא חייב להיות על ידי נוסח קבוע שחז"ל תיקנו, יכול להיות על ידי מילים שלכם. פשוט - תדבר עם הריבוננו של עולם.

עבודת הימים הנוראים

עכשיו אתם מבינים למה לא רציתי את הזריקות אז לפני ר"ה. כשיש לאדם השתדלות שנראה לו שאפשר לסמוך עליו, זה לוקח ממנו האפשרות להגיע לתפילה זו. יש לו בלב תקוה להצליח בדרך הטבע. לפעמים יש למעט בהשתדלות, כדי שהתפילה תהיה מתוך הכרה זו שרק הקב"ה יכול לעזור.

יצא לי בסייעתא דשמיא לעבור עוד כמה מאורעות בחיים שלי עם היסוד הזה. לימים, נצרכתי לעבור דיאליזה. אחר כך הייתי אסיר, ועברתי חקירה משטרתית. זה היה ה'פטנט' שלי לעבור את כל זה. ה'פטנט' הוא - ההכרה שאין עוד מלבדו.

ישבתי בחקירת משטרה במשטרת ירושלים במתחם מוריה, בקומה רביעית. החוקרים משתמשים שם בכל הכלים שעומדים לרשותם של חוקרי משטרה להכניס הנאשם ללחץ, כדי שיתבלבל ויגיד דברים שעדיף לא לומר אותם. ואני ישבתי שם - רגוע, מחייך, מדבר איתם בנעימות, מתבדח איתם. הם לא הבינו מה קורה איתי. איפה הלחץ, הפחד, המחשבות על מה יהיה.

הנפש החיים כתב (שער ג פרק יב) "ובאמת הוא ענין גדול וסגולה נפלאה...כשהאדם קובע בלבו לאמר, הלא ה' הוא האלוקים האמיתי, ואין עוד מלבדו יתברך שום כח בעולם וכל העולמות כלל." זהו סגולת המנוחת הנפש של הבוטח בהקב"ה. הוא יודע שאף אחד לא יכול להזיק לו, ולא לעזור לו - רק הקב"ה.

כמובן, צריכים לרצות את ה' ית'. איך עושים את זה - תשובה תפילה וצדקה. גם כתוב 'וחנותי את אשר אחון'. כתוב בתוס' ישנים בר"ה יז: מידת 'חנות', הוא שהקב"ה חונן בשעת הדחק למי שצועק לו. אני אוסיף על דבריו, שהכונה היא שהוא מתפלל בשעת הדחק מתוך הכרה שרק הקב"ה יכול לעזור לו.

אמרתי את זה להרבה אנשים במשך שנותי, והרבה אמרו לי שזה עזר להם. אף פעם לא קרה שאדם הגיע אלי ואמר לי שלא הלך לו.

אבל אני מדגיש - לא קל להגיע להכרה הזו, שממש מרגישים שרק ה' יכול לעזור. זה דורש עבודה. כל אחד צריך לעבוד על זה לפי סגנונו. אי אפשר להגיע ביום אחד להרגשה כזו.

אני מציע שאדם יחזיק פנקס, ובאותו פנקס ירשום לעצמו כל מיני פעמים שהוא ראה השגחה בחיים שלו. לא צריך להיות מקרים שהוא איחר אוטובוס שהיה בתאונה

או משהו בסדר גודל כזה. שירשום את הדברים הקטנים בחיים, שכשמתבוננים בהם מתוך הבנה שהקב"ה מנהל את החיים שלנו, רואים את יד ה'. ככה אדם מתרגל לחפש את ההשגחה בחיים שלו, לראות את החיים מהמבט של ביטחון.

הבוטח הוא המאושר עלי חלד. החיים של הבוטח הם חיים רגועים. הוא לא רב עם אנשים. אם מישו רודף אותו הוא חושב לעצמו 'האלוקים אמר לו קלל', כמו שאמר דוד המלך כששמעי בן גירא קילל אותו. הוא מבין שאשתו לא מעצבנת אותו, אלא היא שליחה של הקב"ה. הלואי שאדם ירגיש את זה כל החיים.

כשאדם יצליח להגיע למדריגה זו, הוא רואה אחרת כל התלאות של החיים. נאבד לו סכום כסף, נהיה לו ציפורן חודרנית, הדוד שמש התקלקל - הוא חי בהבנה שהכל מאת ה'. הוא מקבל את כל התלאות מתוך רוגע כיון שהוא יודע שהכל מאת ה', לרומם אותו או לנסות אותו או לסיבה אחרת. זה המדריגה שהחובות הלבבות מכנה 'מנוחת הנפש של בעל הביטחון'.

זה הפיתרון הכי כולל למרבית הכאבים שיש בעולם. האדם אמנם יבכה כי כואב לו. אבל בנפשו הוא יהיה רגוע. מי שיעבוד על עצמו בזה, כל החיים שלו נראים אחרת.

הצליחו.

